

Nr 158.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk; gifven Stockholms slott den 31 mars 1911.

Under åberopande af bifogade utdrag af protokollet öfver civil-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

att till anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk genom opprensning af Bräskaforsen i Sorsele socken af Västerbottens län bidrag må, under villkor att Sorsele socknemän bidraga till företaget med minst 3,000 kronor och förbinda sig att för framtiden underhålla farleden, kunna lämnas från det af Riksdagen anvisade anslag till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt opprensning af åar och farleder utan iakttagande af det för tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för företaget beräknade kostnaden.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
 Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen statsrådet grefve Hamilton anförde:

Farled mel-
 lan Stor-
 vindeln och
 Nedre
 Gautsträsk.

Uti en till 1910 års Riksdag aflåten proposition väckte Eders Kungl. Maj:t förslag angående anordnande af farled mellan Störvindeln och Nedre Gautsträsk i Västerbottens län. Till följd af kamrarnas skiljaktiga beslut förföll emellertid frågan för nämnda riksdag.

Sedan med anledning af hvad statsutskottet i ärendet anförde och hvad som förekom vid frågans behandling i kamrarna förnyad utredning ägt rum, tillåter jag mig nu ånyo underställa frågan Eders Kungl. Maj:ts pröfning.

Innan jag redogör för den nya utredningen, anser jag mig böra erinra om hvad som tidigare förekommit angående förevarande farledsfråga.

Inom Sorsele socken af Västerbottens län, hvilken socken har en längs de naturliga dalgångarna i sydost-nordvästlig riktning långsträckt ytform med en areal af 7,835 kvadratkilometer och år 1908 hade en folkmängd af 3,313 invånare, finnes för närvarande endast en enda ordnad kommunikationsled utförd, nämligen den landsväg, som under 1880-talets första del anlades från Lycksele upp till Sorsele kyrkplats. Denna landsvägs längd inom Sorsele socken utgör i rundt tal 55 kilometer. Under 1890-talet har sedermera visserligen byggts väglinjen Holmfors—Malå, men af denna faller endast 3,5 kilometer inom Sorsele socken. Den del af socknen, som ligger ofvanför kyrkplatsen och hvilkens längd från kyrkan upp till norska gränsen är fågelvägen omkring 130 kilometer, är vid sina förbindelser med den öfriga delen af socknen och länet särskildt sommartiden i hufvudsak hänvisad till de sjöar och öfriga roddbara delar af vattendrag, som bildas af Vindelälven och Juktån.

*Lokala
förhållanden.*

Vid Sorsele kyrka, som är belägen på en holme i Vindelälven, bildar denna älf ett lugnvatten, benämndt Nedre Gautsträsk, som börjar omkring 10 kilometer ofvan kyrkan vid den fors, Bräskafors, genom hvilken älfvens omkring 40 kilometer långa egentliga källsjö, Storvindeln, har sitt utlopp. Detta lugnvatten afbrytes omkring 3 kilometer nedanför kyrkan af Stensundsforsen.

Nedanför denna sistnämnda fors, hvars fallhöjd är omkring 6,4 meter, vidtager ytterligare ett lugnvatten med omkring 16 kilometers längd.

Länge har varit på tal att antingen genom båda eller endera af de sagda forsarnas rensning eller kanalisering bilda en sammanhängande farled af respektive omkring 72 eller 55 kilometers längd. Sålunda anhöllo Sorsele socknemän redan i september 1901 hos Kungl. Maj:t om statsbidrag för upprensning eller kanalisering af Bräskaforsen, hvarigenom ångbåtsled skulle kunna åvägbringas efter sjöarna Nedre Gautsträsk och Storvindeln från Stensundsforsen förbi Sorsele kyrkstad upp till Gillisnuoleforsen. Därjämte anhöllo socknemännen, att förordnande måtte meddelas för vederbörande tjänsteman att på statens bekostnad upprätta plan och kostnadsförslag för arbetet.

*Frågans
tidigare be-
handling.*

Uti häröfver afgifvet underdånigt utlåtande den 6 december 1901 meddelade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att förutom de vägundersökningar, som på 1870-talet verkstälts för utredning om lämpligaste landsvägsförbindelse med Norge genom Västerbottens län, hvarvid undersöktes äfven en sträckning efter Vindelälvens dalgång fram till riksgränsen, undersökningar därefter verkstälts för vinterväg i samma sträckning. Enligt därvid uppgjordt förslag skulle i vintervägen ingå

lugnvattnen omedelbart ofvan och nedan Bräskaforsen. Att den nu föreslagna vattenvägen skulle på ett synnerligen lämpligt sätt afhjälpa den brist, som vidlåde endast en vinterväg utefter samma sträcka, ansåg styrelsen vara tydligt. Behovvet af lättad samfärdsel för orterna väster om Sorsele kyrka hade ock enligt styrelsens mening så till vida erkänts, att det föranledt ny undersökning för bygdeväg mellan Sorsele och det omkring 30 kilometer ofvanför Storvindeln belägna Öfre Gautsträsk.

Med anledning af Sorsele socknemäns förenämnda ansökning beslöt Kungl. Maj:t den 24 januari 1902 att för undersökning af och uppgörande af arbetsplan för ordnande af den ifrågasatta farleden anvisa ett statsbidrag af 1,200 kronor. I sammanhang härmed anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att draga försorg om undersökningens verkställande.

Sedermera har distriktschefen i öfre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, majoren E. M. Öhman, åt hvilken väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppdragit att verkställa nämnda undersökning, uppgjort plan till den ifrågasatta farledens anordnande *antingen* enligt alternativ I genom Bräskaforsens upprepning med därpå föranledd sänkning af Storvindeln, så att utloppet genom forsen skulle utan slussanordning direkt användas såsom farled vid olika vattenstånd, *eller ock* enligt alternativ II genom slussledsförbindelse vid sidan af Bräskaforsen utan att hittillsvarande vattenhöjdsförhållanden i Storvindeln komme att ändras. Kostnaden för farledens anordnande har af majoren Öhman beräknats enligt alternativ I till 33,000 kronor och enligt alternativ II till 125,000 kronor.

I det till planen hörande betänkandet anför majoren Öhman, bland annat, följande.

En afsevärd lättnad i kommunikationshänseende för i första hand de längs öfre delen af Vindelns vattendrag bosatta inbyggarna skulle utan tvifvel vinnas, därest den 40 kilometer långa sjön Storvindeln förbundes i direkt farled förbi Bräskaforsen med det nedanför belägna Nedre Gautsträsket, invid hvars sydliga del Sorsele kyrkplats är belägen. Genom en sådan anordning skulle åvägabringas en omkring 55 kilometer lång sammanhängande farled från den vid landsvägens ändpunkt belägna kyrkplatsen upp till Gillisnuoleforsen, hvilken kommunikationsleds betydelse för de ofvanliggande karga, från mera ordnade förhållanden aflägsset liggande trakterna majoren Öhman anser vara påtaglig.

Storvindeln, som nedanför Gillisnuoleforsen har en ytvidd af 60 kvadratkilometer, har i allmänhet starkt lutande stränder samt inga eller åtminstone mycket obetydliga ängsmarker, som kunna anses vara

berörda af en eventuell sänkning af sjöns vattenstånd. Enligt samstämmiga uppgifter från med vattendjupsförhållandena kunniga personer är minsta djupet under sommarlägvattenytorna i såväl Storvindeln som Nedre Gautsträskets längsgående hufvudfarleder betydligt större än 3 meter.

Efter Bräskaforsens upprensning, på sätt alternativ I upptager, kommer Storvindeln lägvattenyta, enligt hvad Öhman uppgifver, att sänkas sommartiden högst 0,90 meter under hittillsvarande lägvattenstånd, samtidigt som högre vattenytor äfven blifva allt efter olika höjder 0,50 å 0,90 meter lägre än de varit hitintills. Vintertiden torde lägvattentytan komma att sänkas ända intill 1,80 meter lägre än den hittills förekommande.

Därest inga afgörande intressen förefinnas emot en upprensning af Bräskaforsen och däraf följande sänkning af Storvindeln, synes, enligt hvad Öhman framhåller, valet mellan de föreliggande förslagen till farled gifvet vara till förmån för alternativ I. Ty oafsedt den ojämförligt mycket lägre kostnaden för sagda alternativ, tala för dettas utförande den större utvecklingsmöjligheten af trafiken, som ligger däri, att farkosternas dimensioner kunna afsevärdt ökas utan att vara bundna i maximimått af en murad sluss och att passerandet af Bräskaforsen kan ske snabhare utan eljest oundvikligt uppehåll för slussens manövrerande, och vidare den omständigheten, att farleden icke tarfvar årliga trafikavgifter i form af ersättning till slussvakt, hvilken väl icke helt och hållet kan undvaras vid eventuell slussled. Slutligen talar till förmån för detta alternativ, att upprensningen knappast kan kräfva andra än på sin höjd högst obetydliga underhållskostnader, hvadan några passageavgifter vid detta alternativ icke torde böra förekomma, något som däremot säkerligen icke skulle kunna undvikas, därest farleden bygges såsom slussledsförbindelse med, förutom den ofvannämnda trafikostnaden, det oundvikliga underhållsarbetet för slussledens olika anläggningar.

Hos Eders Kungl. Maj:t anhöllo sedermera kontraktsadjunkten Hjalmar Alner och folkskolläraren Olof Selinus, jämlikt dem af Sorsele socknemän å kommunalstämma den 8 mars 1908 meddeladt uppdrag, att Eders Kungl. Maj:t måtte anvisa medel till farledens utförande utslutande på statens bekostnad enligt alternativet I i förslaget.

Till stöd härför anförde sökandena, att kommunen på grund af såväl dess egen som de enskilda socknemännens skuldbörda icke är i stånd att ansvara ens för någon del af kostnaden för farleden i fråga. Vidare framhöllo sökandena önskvärdheten af, att företaget måtte kunna snarast möjligt påbörjas, så att arbetsförtjänst därigenom skulle

beredas de till följd af den under år 1907 inträffade missväxten nöd-
lidande inom orten.

Sedan Eders Kungl. Maj:t genom nådig remiss anbefallt väg- och
vattenbyggnadsstyrelsen att yttra sig öfver socknemännens ifrågavarande
framställning, anhöll styrelsen om yttrande i ärendet från Eders Kungl.
Maj:ts befallningshafvande i länet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkte därvid arbetets
utförande i enlighet med alternativ I; och som Sörsele sockens ekono-
miska bärkraft är särdeles svag och 1907 års felslagna skörd än ytter-
ligare syntes komma att förminska kommunens bärighet, anhöll Eders
Kungl. Maj:ts befallningshafvande, med vitsordande af företagets synner-
liga nytta och behöflighet för orten, att styrelsen måtte hemställa om
anslag till arbetets utförande uteslutande med statsmedel.

Utlåtande af
väg- och vat-
tenbyggnads-
styrelsen.

För egen del uttalade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i under-
dånigt utlåtande den 15 maj 1908 såsom sin åsikt, att det vore af
största vikt, att farleden snarast komme till utförande; och fann sty-
relsen de af sökandena och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande
anförda skälen för företagets bekostande uteslutande af statsmedel syn-
nerligen behjärtansvärda.

Hvad beträffar valet mellan de båda alternativa förslagen till far-
ledens anordnande, förordade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i likhet
med majoren Öhman alternativet I. Från teknisk synpunkt ansåg sty-
relsen hinder ej möta för ett dylikt anordnande af farleden. Den af
majoren Öhman beräknade kostnaden för företagets utförande enligt
samma alternativ fann styrelsen emellertid väl lågt beräknad; och ansåg
styrelsen för sin del, att kostnaden borde beräknas till 38,000 kronor.

Genom farledens utförande enligt alternativet I kommer, framhöll
styrelsen, en sänkning af Storvindeln's yta att äga rum, af majoren
Öhman beräknad till omkring 0,90 meter under sommarlågvattnstånd,
ett förhållande, som, i synnerhet då fråga är om sänkning af en så stor
sjö som Storvindeln, torde böra noga beaktas med hänsyn till ej min-
dre de därpå berörda enskildas än äfven det allmännas intresse. Styrel-
sen påpekade emellertid, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande vid
sitt ofvanberörda utlåtande fogat, bland annat, utdrag af protokoll, hål-
let vid sammanträde den 20 mars 1908 med vederbörande kommuner,
trafikanter, strand-, bro-, fiske- och vattenverksägare samt andra, hvilkas
rätt kunde af företaget beröras, samt att af berörda protokollsutdrag
inhämtas, att de vid sammanträdet närvarande förordat alternativet I
och förklarat sig ej hafva något att invända mot farledens inrättande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkte därför farledens utförande enligt alternativet I och detta på statens bekostnad.

Med afseende å sättet för företagens utförande anförde styrelsen slutligen, att styrelsen icke ansåg sökandena besitta nödiga förutsättningar för att själfva kunna utföra ett företag af ifrågakvarande slag än mindre att så ordna och bedrifva arbetet, att säkerhet vunnos, för att detsamma utan onödigt dröjsmål påbörjades och därefter skyndsamt bedrefves samt för att den verkliga kostnaden ej komme att öfverstiga den beräknade. Under dylika förhållanden skulle således, anförde styrelsen, därest åt sökandena anförtröddes att med åtnjutande af anvisadt anslag själfva utföra arbetet utan skyldighet att bidraga med någon del af kostnaden och utan skyldighet att ens ansvara för kostnad öfverskjutande den beräknade, följden lätt blifva den, att arbetets fullbordande komme att äfventyras och att staten finge vidkännas ökade kostnader därför. Än mindre torde genom arbetets öfverlämnande till sökandena någon möjlighet uppstå till besparing å det anvisade anslaget.

I fall då — vare sig på grund af vederbörandes oförmåga att själfva bestrida kostnaden för allmänna arbetsföretags utförande till den del, hvarför, jämlikt Riksdagens hithörande, af Eders Kungl. Maj:t godkända föreskrifter, anslag icke finge af Eders Kungl. Maj:t beviljas, eller af andra orsaker — hela kostnaden för företaget funnits böra af statsmedel anvisas, hade Eders Kungl. Maj:t plägat uppdraga åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att draga försorg om arbetets utförande på entreprenad helt eller delvis.

Uti nu ifrågakvarande fall borde emellertid enligt styrelsens mening ett sådant förfarande icke ifrågakomma, enär därvid full säkerhet ej kunde erhållas för att arbetsförtjänst i största möjliga mån bereddes de nödlidande i orten. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen fann det därför tjänligast, att styrelsen själf utförde arbetet med tillhjälp af vederbörande distriktstjänstemän på sätt och inom tid, som styrelsen kunde finna lämpligast.

Uti infor-dradt underdånigt utlåtande af den 10 juni 1908 anförde landtbruksstyrelsen, att den i majoren Öhmans förslag förutsatta sänkningen af sjön Storvindeln gifvetvis måste i viss mån inverka på fiskbeståndet i sjön. Mest skulle sänkningen skadligt inverka på beståndet af värlekande fiskar, såsom gädda och aborre. Emellertid var, anmärkte styrelsen, det ej dessa fiskarter, hvilka hade största betydelsen för fisket i Storvindeln, utan sik samt darnäst laxöring eller, såsom denna fiskart äfven kallades, börsting eller börting, hvilka fiskarter enligt för landtbruksstyrelsen tillgängliga uppgifter talrikast förekomme i sjön.

Utlåtande af
landtbruks-
styrelsen.

Då några närmare uppgifter rörande fiskets i Storvindeln nuvarande omfattning eller angående djupet invid sjöns stränder och dessas beskaffenhet icke förefunnes, ansåg styrelsen det icke vara möjligt att noggrannare uppskatta den skada, fisket i sjön komme att lida genom Bräskaforsens upprensande, på sätt blifvit föreslaget. Den omständigheten att Storvindeln, såsom i handlingarna uppgäfves, i allmänhet hade starkt lutande stränder ansåg landtbruksstyrelsen likväl häntyda därpå, att berörda skada torde komma att blifva mindre, än om ett motsatt förhållande ägt rum.

Såsom allmänt omdöme om sänkningens inflytande på fiskerinäringen ansåg sig landtbruksstyrelsen kunna uttala, att fiskerinäring af större betydelse därigenom icke skulle komma att lida väsentligt förfång.

Vidkommande därefter den inverkan, som utförandet af företaget skulle komma att utöfva på jordbruket, ansåg landtbruksstyrelsen, att företaget icke kunde anses härutinnan utöfva något inflytande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt uttalade landtbrukstyrelsen för sin del den åsikten, att ur de intressens synpunkt, som landtbruksstyrelsen i förevarande ärende hade att bevaka, hinder mot bifall till ifrågavarande ansökning icke mött.

Utlåtande af
vattenfalls-
styrelsen.

I infordradt underdånigt utlåtande den 24 augusti 1909 förklarade vattenfallsstyrelsen, som icke ansåg sig böra afgifva yttrande om farledens behöflighet eller nytta för orten, att styrelsen af de två utaf majoren Öhman upprättade alternativa förslagen till förbättrad farled fann alternativ I, innefattande upprensning af farleden, på grund af de billigare byggnadskostnaderna vara att föredraga. Genom utförande af denna upprensning skulle visserligen, påpekade vattenfallsstyrelsen, det lilla vattenfallet mellan ifrågavarande sjöar komma att försvinna, men den minskning i uttagbar vattenkraft, som därigenom skulle föränledas, ersattes genom ökad fallhöjd i vattenfallen närmast ofvanför Storvindeln. Ett tillgodogörande af vattenfallet mellan nämnda sjöar skulle enligt styrelsens mening dessutom knappast blifva ekonomiskt fördelaktigt och skulle gifvetvis blifva det i ännu mindre grad, om det för tillgodoseende af farledsintresset blefve nödvändigt att vidtaga anordningar för farkosters slussande förbi ett eventuellt vattenverk därstädes.

Ej heller fann styrelsen de enligt alternativ I föreslagna anordningarna medföra några afsevärda olägenheter eller kostnader för en framtida reglering af Storvindeln för vattenkraftsändamål.

Mot förslaget att kostnaderna för upprensningen skulle i deras helhet gäldas af allmänna medel, fann vattenfallsstyrelsen icke anledning

att göra annan erinran, än att ortsintressenterna principiellt borde deltaga i kostnaderna om än till ringa del, på det att det måtte konstateras, att verklig fördel för orten vunnas genom den föreslagna farleden, och detta så mycket hellre, som frågan numera kommit i det läge, att det icke gällde ett snabbt igångsättande af för orten behöfligt nödhjälpsarbete.

Eders Kungl. Maj:t anbefalldes därefter genom nådig remiss den 9 september 1909 Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande dels att, i anledning af hvad vattenfallsstyrelsen anfört, afgifva underdånigt utlåtande, huruvida och i hvad mån menigheter, bolag eller andra vederbörande, hvilka antoges komma att af den ifrågasatta farleden hafva nytta, numera ansåges kunna bidra till kostnaden för företaget, dels ock att från vederbörande infordra yttrande, huruvida de ville förbinda sig att, därest farleden komme till stånd, framledes underhålla densamma.

Utlåtande af
Kungl. Maj:ts
befallnings-
hafvande i
Västerbottens
län.

Till underdånig åtlydnad häraf införskaffade Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i berörda afseende från kronofogden i orten upplysningar, hvilka innefattas uti ett af denne afgifvet, af återopade yttrandet från Holmsunds aktiebolag och Sandviks ångsågsaktiebolag följaktigt memorial, hvaraf framgick, att af ifrågarande företags utförande ansetts vara hufvudsakligen intresserade, förutom nämnda två bolag, Umeå älfs strömrensningsförening och Sorsele socken.

Både Holmsunds aktiebolag och Sandviks ångsågsaktiebolag vägrade att på något sätt bidra till företagens genomförande, hvaremot Sorsele socken, enligt beslut å kommunalstämma den 28 november 1909, åtog sig att bevilja 3,000 kronor till företaget äfvensom att ikläda sig ansvar för det framtida underhållet, i händelse farleden, enligt alternativ I, komme till stånd.

Sedermera hade Umeå älfs strömrensningsförening eller, såsom föreningen riktigare bör benämnas, Umeå och Vindelns strömrensningsförlagsaktiebolag, på framställning om dess uttalande, huruvida och med hvilket belopp bolaget vore villigt att bidra till ifrågavarande arbetes utförande, genom bolagets styrelse gifvit undvikande svar, under förklarande att frågan skulle hänskjutas till ordinarie bolagsstämma samt att den åsyftade åtgärden enligt styrelsens mening ingalunda skulle befordra flottningsföreningens intressen utan fastmer i afsevärd grad försvåra flottningsarbetet i älven.

Andra af farleden i fråga intresserade menigheter och bolag än de nu nämnda funnes, enligt hvad Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande

meddelade, icke, och bidrag till kostnaderna för upprensning torde ej heller vara att påräkna från andra vederbörande, så att det öfverhufvud taget icke alls syntes vara att förvänta något bidrag från orten till kostnaderna utom till den ringa del, Sorsele socken åtagit sig att bestrida desamma.

Vid sådant förhållande hemställde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i underdånigt utlåtande den 10 mars 1910, under återopande af sitt i ärendet tillförene gjorda uttalande, att, då Sorsele sockens ekonomiska bärkraft vore synnerligen svag och den föreslagna farleden vore af allmän nytta och till verklig fördel för orten, arbetet måtte utföras uteslutande med statsmedel.

Departements-
chefens
yttrande till
statsråds-
protokollet
den 4 april
1910.

För egen del framhöll jag vid ärendets föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 4 april 1910, att, såsom framginge af den lämnade redogörelsen för myndigheternas utlåtanden, det torde vara ställt utom allt tvifvel, att den ifrågasatta farleden mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk skulle blifva af synnerlig nytta för en betydande del af Sorsele socken, som nu till största delen vore i saknad af samfärdselvägar. Jag erinrade vidare, att det visserligen ifrågasatts, att en enklare väg af den s. k. ödebygdstypen skulle anläggas från Öfre Gautsträsk eller Ammarnäs till Storvindeln och vidare utefter Storvindeln norra strand till den vid Sorsele kyrkplats mötande allmänna landsvägen inom Sorsele socken, men att denna fråga tillsvidare undanskjutits i afbidan på fullbordandet af en annan väg af samma typ från södra ändan af Stor-Uman inom Stensele socken till Tärna gamla kyrkplats, så att närmare erfarenhet kunde vinnas rörande lämpligheten af dylika vägar i dessa trakter. I hvarje fall syntes en sådan enklare väg inom Sorsele socken icke kunna ersätta den nytta, som skulle beredas befolkningen genom

År, för hvars behof (eller, i allmänhet, under hvilket) skatten utgått.	För jordbruksfastighet.							För annan		
	Kommunalskatt			Vägskatt		Kommunal-, väg- och lands- tingsskatt	Till präster- skapet 1896—97	Kommunalskatt		
	till kyrka öre.	till folkskola öre.	å kom- munal- stämman öre.	in natura öre.	kontant öre.			till kyrka öre.	till folkskola öre.	å kom- munal- stämman öre.
1907	18	57	73	50	100	312,2	} 62,5 {	18	57	73
1908	15	51	75	—	123,8	277,7		15	51	75
1909	16	45	61	—	106,7	241,4		16	45	61

nu ifrågavarande företag, som afsåge att öppna en för ångbåtsfart anpassad farled af omkring 55 kilometers längd. Jag fann därför synnerligen önskvärdt, att farleden snarast möjligt komme till stånd.

Ytterligare en omständighet, som talade för arbetets utförande, vore angelägenheten att bereda ortsbefolkningen, för hvilken följderna af 1907 års fetslagna skörd ännu torde vara kännbara, tillfälle till arbetsförtjänst, hvaraf stort behof, på sätt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande närmare utvecklat, särskildt förelåg.

Hvad angår de olika förslagen till farledens anordnande, framhöll jag såsom min åsikt, att det af socknemännen omfattade och af vederbörande myndigheter tillstyrkta, med alternativ I betecknade förslaget, som afsåge upprensning af Bräskaforsen, obetingadt vore att föredraga. Om nämligen farleden anordnades i öfverensstämmelse med detta förslag, blefve såväl anläggnings- som underhållskostnaderna ojämförligt mycket lägre, under det att farledens trafikförmåga blefve större, än om kanaled anordnades. Någon nämnvärd olägenhet syntes ej heller komma att uppstå genom den sänkning af vattenståndet i Storvindeln, som skulle blifva en följd af upprensningen.

Hvad beträffar farledsarbetets ifrågasatta utförande uteslutande på statens bekostnad, ansåg jag, såsom ock af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållits, det icke vara tvifvel underkastadt, att socknemännen vore urständsatta att af egna medel bekosta hela den tredjedel af arbetet, som i regel förutsattes för statsbidrags erhållande.

Till belysning af hvilken oerhörd skattetunga hvilade på Sorsele fattiga kommun, meddelade jag följande uppgifter rörande kommunalskatt, vägskatt och landstingskatt i öre per kommunalfyrk i Sorsele åren 1907—1909 samt angående utskylder till prästerskapet under ecklesiastikåret 1896—1897, det sista år, för hvilket beräkning härom fanns:

fastighet.			För öfriga beskattningsföremål.						För samtliga beskattningsföremål.	
Vägskatt	Kommunal-, väg- och landstingskatt	Till prästerskapet 1896—97	Kommunalskatt			Vägskatt	Kommunal-, väg- och landstingskatt	Till prästerskapet 1896—97	Landstingskatt	
			till kyrka	till folkskola	å kommunalstämma					
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.		
90	252,2	}	12	38	52	30	146,2	}	14,2	
74	228,4		10	34	53	24,7	135,1		3,0	13,4
64	198,7		16	45	61	21,3	156		12,7	

Vidare framhöll jag, att socknemännen trots kommunens ekonomiska läge hade, för att visa hvilken stor betydelse de tillmätte tillkomsten af ifrågavarande farled, åtagit sig att med 3,000 kronor bidraga till företaget.

Jag ansåg mig därför böra varmt förorda framställning till Riksdagen i syfte, att, såsom vid några föregående tillfällen skett i fråga om anslag från vägbyggnadsfonden, till upprensning af Bräskaforsen bidrag måtte från anslaget till bro- och hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder kunna beviljas utan iakttagande af villkoret, att statsbidraget ej finge öfverstiga två tredjedelar af kostnaden.

Enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkning skulle kostnaderna för företaget uppgå till 38,000 kronor. Enligt vanliga regler skulle staten härvid bidraga med två tredjedelar eller omkring 25,300 kronor. I förevarande fall skulle emellertid kommunen erlägga allenast 3,000 kronor och staten 35,000 kronor eller således icke fullt 10,000 kronor utöfver hvad staten i allmänhet åtog sig.

Kungl. Maj:ts
proposition
till 1910 års
Riksdag.

Jämlikt min i enlighet härmed gjorda hemställan beslöt Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen medgifva,

att till anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk genom upprensning af Bräskaforsen i Sorsele socken af Västerbottens län bidrag måtte, under villkor att Sorsele socknemän bidroge till företaget med minst 3,000 kronor och förbunde sig att för framtiden underhålla farleden, kunna lämnas från det af Riksdagen anvisade anslag till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder utan iakttagande af det för tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke finge utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för företaget beräknade kostnaden.

Statsutskottets
utlåtande.

Uti det utlåtande, som af statsutskottet afgafs med anledning af den till Riksdagen i ämnet aflåtna propositionen, yttrade utskottet, att utskottet, som väl behjärtat behöfvet af bättre kommunikationer för befolkningen i dessa aflägsna trakter och funne hvad Eders Kungl. Maj:t i syfte att tillgodose detta behof föreslagit värdt allt beaktande, dock funnit vissa betänkligheter möta mot att i frågans dåvarande läge förorda bifall till Eders Kungl. Maj:ts framställning. Då nämligen Storvindeln vore den enda större vattensamlaren efter Vindelälven och denna floddal med sitt stora vattenområde i följd häraf vore utsatt för häftiga vattenflöden, ansåg utskottet en reglering af vattenståndet i nämnda sjö med nödvändighet komma att utöfva inverkan på hela flodområdet, och

ville det vid sådant förhållande synas utskottet af nöden, att en fullständigare utredning i detta afseende föreginge beslut om den föreslagna upprensningen af Bräskaforsen.

Härtill komme, att, enligt hvad för utskottet meddelats, invid Sorsele kyrkplats funnes en till större delen staten tillhörig, mycket stor och för odling lämplig mosse, hvars torrläggning, ifall Nedre Gautsträsks vattennivå ej kunde sänkas, skulle omöjliggöras.

Då fullständig utredning i berörda afseenden saknades och utskottet vid sådant förhållande icke kunnat bilda sig en bestämd uppfattning, huruvida de fördelar, som skulle vinnas genom företaget, motsvarade de olägenheter, detsamma i andra afseenden skulle kunna medföra, och då det vidare, i det läge frågan kommit, icke gällde ett snabbt igångsättande af för orten behöfligt nödhjulsarbete, ansåg utskottet frågan böra uppskjutas, på det att en närmare utredning kunde åvägbringas för att vinna upplysning dels angående den inverkan, som Storvindeln's ifrågasatta sänkning kunde hafva på en reglering af Vindelns vattensystem, dels ock angående möjligheten och fördelarna af förenämnda invid Sorsele kyrkplats belägna mosses torrläggning.

Utskottet hemställde fördenskull, att Eders Kungl. Maj:ts ifrågasatt framställning för det dåvarande icke måtte af Riksdagen bifallas.

Första Kammaren beslöt bifalla hvad utskottet hemställt, hvaremot Andra kammaren med afslag å utskottets hemställan biföll Eders Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

I skrifvelse den 8 juni 1910 meddelade därefter Riksdagen, att, då Riksdagens kamrar beträffande frågan stannat i olika beslut, densamma för 1910 års Riksdag förfallit.

Vid föredragning den 15 juli 1910 af Riksdagens berörda skrifvelse anbefalldes Eders Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att låta verkställa och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med utredning dels angående den inverkan, som Storvindeln's ifrågasatta sänkning kunde hafva på en blifvande reglering af Vindelns vattensystem samt på fisket i Storvindeln och landtbruket omkring denna sjö, dels ock angående möjligheten och fördelarna af den invid Sorsele kyrkplats belägna mossens torrläggning samt det inflytande, den ifrågasatta upprensningen af Bräskaforsen skulle äga på ett sådant torrlägningsföretag.

*Kungl. Maj:ts
beslut om
ytterligare
utredning.*

Till åtlydnad häraf har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med underdånig skrifvelse den 17 februari 1911, som inkommit till civildepartementet den 13 innevarande mars, öfverlämnat af distriktschefen

Utredning
af distrikts-
chefen
Wedberg.

i öfre norra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, majoren Erik Wedberg, efter undersökning å platsen verkställd utredning i ämnet.

Majoren Wedberg har därvid till en början lämnat en redogörelse för ifrågavarande vattendrag, dess hög- och lågvattenstånd samt den vattenmängd, som vid olika tillfällen framrinner i detsamma.

Därefter framhåller majoren Wedberg, att den ifrågasatta upprensningen af Bräskaforsen med däraf föranledd ökning af Storvindelns magasineringsförmåga kommer att hafva en förmildrande inverkan på flödenas häftighet och storlek och åstadkomma en om ock ganska ringa utjämning af afrinningen från Storvindeln till fördel för strand-, flottnings- och vattenfallsintressena i vattendraget. Genom densamma vinnes dock ej en så pass utjämnad afrinning, att en mera effektiv reglering af Vindelns vattensystem härigenom kan anses obehöflig. Det är tvärtom, anser majoren Wedberg, mycket sannolikt, att en dylik reglering af vattendraget i hvarje fall blir en nödvändig åtgärd inom en ej alltför långt aflägsen framtid för såväl flottningens underlättande och vattenkraftens tillgodogörande i Vindeln som ock för förminskande af flödenas häftighet med däraf föranledda öfersvämningar icke blott längs Vindelns vattendrag utan äfven i viss mån längs Umeälfven nedanför Vindeln inflöde. Äfven för en dylik mera effektiv reglering af vattendraget medelst anläggning af damm antingen vid Storvindeln eller nedanför Nedre Gautsträsket kommer själfva upprensningen i och för sig sannolikt icke att utgöra något hinder utan istället genom vattenmagasinets förstoring blifva snarare till gagn än till skada, men torde för erhållande af tillstånd till en dylik reglering intressenterna i företaget blifva ålagda att därvid vidtaga sådana åtgärder och anstalter, som för farledens bibehållande och trafikens uppehållande pröfvas nödiga.

På landtbruket omkring Storvindeln kommer, fortsätter majoren Wedberg, upprensningen icke att utöfva något väsentligt inflytande, då stränderna i allmänhet äro starkt lutande och steniga och hufvudsakligen utgöras af skogsmark. Åker och ängsmark förekomma egentligen blott vid de här och hvar kring sjön liggande byarna och gårdarna och vid dessa äfven i ringa omfattning. Genom sjöns sänkning komma gifvetvis de nu ej så sällan upprepade öfersvämningarna å vissa lågt liggande åkrar vid Risnäs och Grannäs m. fl. ställen att minskas något och möjlighet för ytterligare odling att uppstå, dock i helt ringa skala, hvarför upprensningen kan anses inverka fördelaktigt på jordbruket å lågt belägna ställen omkring sjön.

Majoren Wedberg anser det dock vara att befara, att i och med vattenytans sänkning under hösten frostländigheten kommer att ökas i

trakten omkring Storvindeln, hufvudsakligen till följd däraf, att en stor del af de många kallkällådror, som utmytna kring stränderna, i synnerhet i de grunda vikarna, härigenom komma att afbörda sitt kalla vatten ofvanför i stället för såsom nu i allmänhet under sjöns vattenyta. Erfarenheten har enligt byamännens egen utsago nämligen visat, att frost uppträder tidigare i dessa trakter under sådana höstar, då vattenståndet i Storvindeln är lågt än då det är relativt högt.

För en tilltänkt upprensning af Stensundsforsen, omkring 3 kilometer nedanför Sorsele kyrkoplats, till förminskande eller förhindrande af öfversvämningar å Sorseleholmen och andra lågt belägna marker omkring Nedre Gautsträsket vid högvattenstånd i sjön, skulle enligt distriktschefens åsikt den nu ifrågasatta farleden sannolikt komma att medföra ökade kostnader, då för bibehållande af farledsdjup och ström-hastighet i Bräskaforsen en ytterligare sänkning af densamma därvid kommer att erfordras.

Hvad åter angår möjligheten och fördelarna af torrläggning af den invid Sorsele kyrkoplats belägna Galgatmyren och den inverkan den ifrågasatta upprensningen af Bräskaforsen kan utöfva på dennas torrläggning, meddelar majoren Wedberg, att hela myrens areal, däri ej inberäknadt Rankbäcken och å myren liggande tjärnar, uppgår till 818,5 hektar, hvaraf 510,5 hektar äro belägna å enskild mark, 98 hektar å prästbordet och 210 hektar å kronans mark. Häraf kan hela arealen å enskild och prästbordets mark och därjämte 88 hektar å kronans mark torrläggas till mins 1,2 meters djup, räknadt i afseende på 1910 års högvattenyta, hvilken var ovanligt hög. Den återstående delen af myren å kronans mark eller 122 hektar utgöres af dels till odling tjänlig myr, som på grund af högvattnet ej kan torrläggas till 1,2 meters djup, dels ock till odling sannolikt mindre tjänlig myr, hufvudsakligen myräng, hvilken vanligen öfversvämmas om våren och hvilken äfven vid en eventuell mindre sänkning af Nedre Gautsträsket ej kan torrläggas. Såsom förut nämnts, kommer, säger majoren Wedberg, vattenståndet i Nedre Gautsträsket icke att höjas utan snarare att sänkas något litet genom upprensningen af Bräskaforsen på grund af ökad magasinering i och jämnare afrinning från Storvindeln, hvarför farledsanordningen ej torde få något direkt inflytande på myrens blifvande torrläggning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har vid sin skrifvelse jämväl fogat af t. f. fiskeriintendenten i öfre norra distriktet J. Arvidsson afgifvet utlåtande beträffande upprensningens inverkan på fisket.

Utlåtande af
fiskeriintenden-
tenta i öfre
norra distrik-
tet.

Som en allmän sammanfattning har fiskeriintendenten anført, att de viktigaste fiskena i själfva Storvindeln eller de af storsik och blajock (en mindre sikart) ej i någon högre grad torde äfventyras af den ifrågasatta utjämningen af Bräskaforsen, medan däremot de mera oviktiga af asp (likaledes en sikart) och gädda sannolikt komma att åtminstone tillsvärdare ganska starkt påverkas. Huru förhållandena längre fram kunna gestalta sig, anser fiskeriintendenten mycket bero på, huru starka växlingarna blifva i vattenståndet under lektiderna. Slutligen meddelar fiskeriintendenten, att fisket i den nuvarande Bräskaforsen, hvilket dock ej är af större betydelse, kommer att ödeläggas och de forslekande fiskarna, harr och laxöring, att förlora betydelsefulla lekplatser.

Yttrande från
Umeå flott-
ningsförening.

Ytterligare har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen öfverlämnat en af Umeå flottningsförening till majoren Wedberg ingifven skrift i ämnet. Föreningen har däruti sökt göra gällande, att det lämpligaste medlet att utjämna de särskildt för flottningen besvärande stora vattenvariationerna i Vindelälven vore att uppföra en damm vid Bräskaforsen. Härigenom skulle öfverflödsvattnet under våren kunna uppsamlas i Storvindeln vidsträckta vattenbassäng. En upprensning af Bräskaforsen skulle emellertid enligt flottningsföreningens mening hardt när omöjliggöra den ifrågasatta dammbyggnaden.

Väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsens
förnyade utlä-
tande.

För egen del har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anført, att vidkommande först den viktiga frågan om farledsupprensningens inflytande på afrinningen från Storvindeln och Nedre Gautsträsket är att märka, att här förefinnas särskilda omständigheter, som måste beaktas vid bestämmandet af afrinningen från Storvindeln och vid bedömandet af upprensningens inverkan på densamma.

Redan under nuvarande, fullt naturliga förhållanden är nämligen, meddelar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, höjdskillnaden mellan de båda nämnda sjöarna, så liten, att vid högre vattenstånd i vattendraget vattenytan i Nedre Gautsträsket stiger öfver den naturliga bottentröskeln i Bräskaforsen. I följd häraf är den genom samma fors från Storvindeln afrinnande vattenmängden sålunda vid dessa tillfällen beroende icke blott af vattenståndet i Storvindeln utan jämväl af bakvattnets, det vill säga vattenytans i det nedanför varande Gautsträskets höjd, alldeles på liknande sätt som exempelvis vattenafrinningen från Mälaren genom Norrström beror af icke endast Mälarens höjd utan äfven af vattenståndet i Saltsjön. Först vid lägre vattenstånd i sjöarna, då vattenytan i Nedre Gautsträsket sjunkit till jämnhöjd med och under den natur-

liga bottenträskeln mellan sjöarna, blifver vattenståndet i Storvindeln ensamt bestämmande för den från sjön öfver samma tröskel afrinnande vattenmängden.

Räknadt till det jämförelseplan, som användts uti det af majoren Öhman år 1906 upprättade farledsförslaget, ligger nämligen lägsta punkten uti den för afrinningen från Storvindeln bestämmande eller, som är detsamma, grundaste sektionen i Bräskaforsen ungefärligen på höjden 8,3 meter, under det att Nedre Gautsträskets vattenyta uppstigit ända till enligt uppgift 10,66 meter vid 1876 års flöde, hvilket är det högsta kända, och till 9,37 meter under 1910 års vårflod samt i allmänhet uppgår till 9,75 meter vid vanligt högvatten.

Redan vid bestämmande af den under nuvarande naturliga förhållanden från Storvindeln afrinnande vattenmängden måste därför, säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, beaktas, att densamma icke kan angifvas, såsom eljest i allmänhet är vanligt, medelst en med stöd af ett fåtal vid olika vattenstånd i sjön företagna vattenmängdsmätningar upprättad enkel afrinningskurva, angifvande förhållandet mellan olika vattenstånd i sjön och därvid från sjön afrinnande vattenmängd per sekund, utan måste densamma — i följd däraf att nedre vattenytan eller den i Nedre Gautsträsket stiger öfver den naturliga tröskelns i Bräskaforsen höjd — angifvas medelst *en serie af kurvor*, hvilka angifva vattenafbördningen vid olika vattenhöjder i Storvindeln och vid olika förefintlig presshöjd å vattnet eller, som är detsamma, olika höjdskillnad mellan de bägge sjöarnas vattenytor. För ett någorlunda noggrannt bestämmande af dessa olika kurvor erfordras ett så betydligt antal vid olika vattenstånd i Storvindeln och olika höjdskillnad mellan sjöarna verkställda uppmätningar af den mellan sjöarna framrinnande vattenmängden, att härför skulle erfordras en tidrymd af flera flödesperioder i vattendraget och sålunda flera år, hvarjämte en sådan omfattande undersökning tydligtvis skulle draga kostnader, hvilka skulle blifva oproportionerligt stora jämförda med kostnaden för hela företaget, 38,000 kronor.

Ehuruväl väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sålunda anser, att det för ett fullt noggrannt angifvande af afrinningsförhållandena från det ifrågasatta sjökomplexet efter den ifrågasatta farledsupprensningens utförande visserligen är nödvändigt att verkställa dylika omfattande undersökningar, kan det oaktadt lämnas en allmän utredning rörande farledens inverkan på vattenförhållandena i vattendraget nedanför sjöarna, och har såväl majoren Wedberg som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen trott sig efterkomma Eders Kungl. Maj:ts befallning på lämpligaste

sätt genom att med hänsyn till kostnaden inskränka sig till en dylik allmän utredning, då denna är för frågans bedömande fullt tillräcklig.

Om Bräskaforsen, anför sålunda väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, upprensades så fullständigt, att Storvindeln vid alla tillfällen och således äfven vid större flöden alltid komme i jämnhöjd med Nedre Gautsträsket, så skulle, enligt den af distriktschefen Wedberg lämnade utredningen, vattenståndsskillnaden i Storvindeln exempelvis år 1910 blifvit 3,22 meter i stället för 2,96 meter, under förutsättning att vattenstånden i Nedre Gautsträsket icke förändrats genom rensningen. De naturliga vattenståndsvariationerna äro nämligen större i Nedre Gautsträsket än i Storvindeln. I stället för att under nuvarande förhållanden ofvan Vindelns utlopp vid Sorsele år 1910 förefunnits ett vattenmagasin om 3,22 meters höjd i den mindre sjön Nedre Gautsträsket samt ett vattenmagasin om endast 2,96 meters höjd i den vida större sjön Storvindeln, så skulle under nyssnämnda antaganden, att Bräskaforsen varit så fullständigt upprensad, som nyss nämnts, och att vattenstånden i Nedre Gautsträsket blifvit oförändrade, erhållits ett enda magasin till ytan lika stort som dessa båda nyssnämnda men med öfverallt 3,22 meters höjd. Magasinet i dess helhet hade sålunda blifvit afsevärdt större än förut, mera vatten hade insamlats i sjöarna under flödesperioden och mera vatten hade i sin ordning under den därefter följande lågvattenperioden kunnat afgifvas till vattendraget. Afrinningen från sjöarna hade sålunda blifvit jämnare och bättre än förut.

Genom den nu ifrågasatta farledsupprensningen i Bräskaforsen skulle emellertid, säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, de bägge sjöarnas vattenytor komma i fullkomlig jämnhöjd med hvarandra endast vid lågvattenstånd, då vattenframrinningen genom den i forsen upprensade rännan icke är så stor. Vid större vattenafrinning från Storvindeln är emellertid den för farledens åstadkommande föreslagna upprensningen icke tillräcklig för att borttaga hvarje fall mellan sjöarna, utan komme en viss, ehuru genom upprensningen förminskad, fallhöjd att vid dessa tillfällen alltid förefinnas i Bräskaforsen.

Därigenom att lågvattenytan i Storvindeln genom farledsupprensningen skulle komma att sänkas till fullkomlig jämnhöjd med den i Nedre Gautsträsket, men högvattenytan i Storvindeln alltid skulle komma att stå högre än den i Nedre Gautsträsket, skulle sålunda Storvindeln vattenmagasin komma att mera ökas, i det att det skulle erhålla en ännu större höjd än den höjd af 3,22 meter, som skulle erhållits vid den fullständiga upprensning af Bräskaforsen, hvilken skulle medfört att äfven högvattenståndet i Storvindeln blifvit sänkt ned till jämnhöjd med hög-

vattenståndet i Nedre Gautsträsket, och det skulle därför komma att insamlas mera vatten i sjön Storvindeln än vid den fullständiga utrensningen af Bräskaforsen, som skulle sänka både låg- och högvattenytorna i Storvindeln till jämnhöjd med dem i Nedre Gautsträsket. Genom uppkomsten sålunda af det större magasinet komme tydligtvis vattenafreningsförhållandena att mera utjämnas.

Genom det utjämnade vattentilloppet till Nedre Gautsträsket skulle visserligen, anser väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenståndsvariationerna i denna sjö komma att något minskas, men ligger det i sakens natur, att denna omständighet, som är en följd af förbättrade vattenafreningsförhållanden från Storvindeln, icke i sin ordning skulle kunna inverka därhän, att afrinningsförhållandena från Nedre Gautsträsket skulle blifva sämre än förut.

Riktigheten af majoren Wedbergs uttalande om den ifrågasatta upprensningens utjämning inverkan på vattenafrinningen från sjöarna är därför enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt ställd utom allt tvifvel.

Såsom en allmän sammanfattning af upprensningens inflytande på vattenafrinningen från sjöarna Storvindeln och Nedre Gautsträsket har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med stöd af det ofvan anförda uttalat,

att flödena i Vindelälven nedanför sjöarna komma att, till fördel för såväl odlingen af vissa för öfversvämningar utsatta, lågt belägna stränder af älven som äfven den allmänna flottningen i vattendraget, blifva något mindre häftiga än förut,

att, till fördel för timmerflottningen, vattenmängden i älven kommer att under sensommaren ökas,

samt att, till fördel för vattenkraftens tillgodogörande, vattenmängdens växlingar under året komma att blifva något mindre och vattentillgången under vinterlägvattenperioden något rikligare.

Trots dessa obestriddiga förbättringar i vattenafreningsförhållandena från de båda sjöarna, som skulle blifva en följd af den nu ifrågasatta farledsupprensningen, vinnes dock, fortsätter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, ej en så afjämnad afrinring, att en mera effektiv reglering af Vindelns vattensystem härigenom kan blifva obehöflig, utan kommer förr eller senare en fullständig reglering af Storvindeln att blifva erforderlig för ett rationellt tillgodogörande för vattenkraftsändamål af vattentillgången i älven, och anser styrelsen vid sådant förhållande äfven böra tillses, hvilken inverkan farledsrensningen skulle komma att erhålla för en framtida fullständig reglering af Storvindeln.

Genom den ifrågasatta rensningen flyttas praktiskt taget den för vattenstånden i Storvindeln bestämmande sektionen från Bräskaforsen

till utloppet från Nedre Gautsträsket vid Sorsele, hvilket utlopp nu skulle lämnas oförändradt, och mellan sjöarna skulle uppstå endast den mindre höjdskillnad, som erfordras för vattenmängdens framdrifvande genom den upprensade Bräskaforsen. Genom en dammbyggnad öfver utloppet från Nedre Gautsträsket skulle man efter rensningen kunna reglera vattenståndet i båda sjöarna utan någon som helst uppdämning af högvattenytan i Nedre Gautsträsket. En blifvande fullständig reglering af sjöarna blifver sålunda enligt styrelsens åsikt genom farledsupprensningen endast underlättad men på intet sätt försvårad, därest regleringsdammen förlägges till utloppet från Nedre Gautsträsket.

Nu förefinnas emellertid enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening starka skäl, som tala för förläggandet af en blifvande regleringsdamm till utloppet från Nedre Gautsträsket och icke i Bräskaforsen.

En regleringsdamm i Bräskaforsen skulle nämligen komma att behärska endast sjön Storvindeln men däremot icke sjön Nedre Gautsträsket och den däri utnynnande Laisälven, hvars vattenområde är ungefär lika stort som Vindelälvens ofvanför Bräskaforsen eller med andra ord, genom en regleringsdamm vid Bräskaforsen kan man endast reglera Storvindeln, medan man däremot — vare sig regleringsdamm finnes vid Storlisan eller ej — genom en dammanläggning vid utloppet från Nedre Gautsträsket därjämte skulle kunna reglera äfven denna sistnämnda sjö och vattnet från Laisälven, som tillför en ungefär lika stor vattenmängd som Vindelälven. Vidare skulle vid en damm i Bräskaforsen icke erhållas fritt undanfall för vattnet genom dammen under flödesperioderna, då vattenytan i Nedre Gautsträsket stiger oberoende af Storvindeln genom vattenflödet från Laisälven, utan komme dammen alltid att vid dessa tillfällen besväras af bakvatten till ansevärd höjd från Nedre Gautsträsket förorsakadt af Laisälvens flöden — vare sig att dessa senare inrinna i Nedre Gautsträsket utan reglering eller under inflytande af en särskild regleringsdamm uppe vid sjön Storlisan. På grund af dessa förhållanden måste dammens öppningar göras mycket stora och dammen sålunda blifva mycket utsträckt och kostbar på denna plats. Vid en regleringsdamm öfver utloppet från Nedre Gautsträsket skulle däremot alltid kunna erhållas fritt undanfall för vattnet till den nedanför varande forsen, och trots det att denna damm då skulle genomsläppa äfven det från Laisälven kommande vattnet, och den vattenmängd, som skulle passera genom dammen, således blefve ungefärligen dubbelt så stor som den vattenmängd, som skulle passera en damm i Bräskaforsen, komme ändock en damm vid utloppet från Nedre Gautsträsket att blifva fördelaktigare än en damm i Bräskaforsen.

Farledsupprensningen omöjliggör eller försvårar sålunda icke utan underlättar en framtida reglering af Storvindeln och Nedre Gautsträsket för vattenkraftsändamål.

Redan har blifvit nämndt, säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hurusom upprensningen af Bräskaforsen skulle blifva till afsevärd fördel för timmerflottningen i älfven nedanför de ifrågavarande sjöarna, däri-genom att flödena i älfven skulle blifva något mindre häftiga samt vattentillgången under den därefter kommande flottningsperioden skulle komma att ökas. Därjämte får upprensningen emellertid betydelse för flottningen mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsket, i det att flottning af timmer mellan dessa sjöar skulle kunna obehindradt äga rum i den upprensade farledsrännan vid alla och äfven de lägsta vattenstånd i Storvindeln eller sålunda, ända till dess isläggningen å sjöarna afbryter densamma. Under nuvarande naturliga förhållanden inträffar däremot mot slutet af flödesperioden, att de ringbommar, i hvilka timret här brukar framflottas, fastna på stengrund i forsen samt sönderrivas till stort men och hinder för flottningen.

Beträffande vidare farledsupprensningens inflytande på landtbruket omkring sjöarna och utmed älfvens lopp nedanför dessa är, framhåller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, först att märka, att den mindre sänkning af Storvindeln högvattenyta, som skulle föranledas af upprensningen, tydligtvis måste vara till fördel för jordbruket omkring sjön, i det att, såsom majoren Wedberg uppgifver, de nu ej så sällan upprepade öfversvämningarna å vissa lågt belägna odlade marker skulle minskas samt möjlighet för ytterligare odling beredas. Jämväl för lågländta åkrar och andra marker utmed Vindelälfvens lopp nedanför Nedre Gautsträsk skulle inflytandet af Bräskaforsens upprensning visa sig blifva till fördel på den grund, att upprensningen skulle medföra en större sänkning af Storvindeln lägvattenyta än af dess högsta vattenyta och en därmed följande ökning af vattenuppsamlingsförmågan hos sjön Storvindeln samt sålunda medföra, att afrinningen från sjöarna Storvindeln och Nedre Gautsträsk blefve jämnare än förut och flödenas häftighet och storlek till någon del minskad, hvilket skulle medföra en motsvarande minskning af öfversvämningarna längs Vindelälfvens lopp nedanför Nedre Gautsträsket samt äfven bidra till en minskning af öfversvämningarna längs Umeälfvens lopp nedanför Vindelälfvens inlopp, i den mån som öfversvämningarna längs denna senare älf, hvars flodvattenmängd är flera gånger större än Vindelälfvens, bero af vattentillförseln från Vindelälfven.

Skulle, anmärker väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såsom majoren Wedberg befarar, i och med sjöns sänkning frostländigheten i trakten kring sjön verkligen komma att ökas, därigenom att nu under vatten utmynnande källådror i stränderna skulle komma att afbörda sitt kalla vatten ofvanför sjöns vattenyta, kan det genom erforderliga mindre betydande afdikningar fortfarande beredas utlopp under vattenytan för dessa källådror och därigenom förhållandena återställas i afseende å frostländigheten sådana de förut varit, därest de icke, hvilket är fullt så sannolikt, skulle blifva förbättrade genom den ökade torrläggningen af sankmarkerna.

Blir däremot, framhåller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, fråga om sänkning af Nedre Gautsträsket för förbättrande af jordbruket kring denna sjö, kommer farledens inrättande att medföra ökade kostnader för en sådan sänkning, enär en motsvarande rensning i Bräskaforsen då äfven måste företagas, på det att farledsdjup och strömhastighet må bibehållas sådana de erfordras för farleden.

Hvarken värdet af den mark kring Storvindeln, som genom farledsupprensningen skulle komma att torrläggas eller af den mark kring Nedre Gautsträsket, för hvars torrläggning farledens inrättande skulle komma att medföra ökade kostnader, lärer emellertid enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens åsikt vara af sådan storlek, att den kan tillmätas någon afgörande betydelse vid bedömande af den föreliggande farledsfrågan.

Umeå flottningsförening har, fortsätter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, velat göra gällande, att befolkningen i dessa trakter i kommunikationshänseende skulle blifva långt bättre betjänta af en landsväg från Bräskaforsen (Forsnäs) genom de stora byarna utmed Nedre Gautsträskets södra strand fram till Sorsele kyrkplats än af farleden.

Såsom bekant tala, påpekar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, tekniska skäl för att den ifrågasatta inlandsbanan skall komma att framdragas öfver Sorsele, och i den omfattande ekonomiska utredning, som verkstälts för denna järnväg, framhålles just den betydelse ångbåtsleder i de stora sjökedjorna komma att få såsom bibanor till inlandsbanan, hvars sträckning vidrör dessa stora sjökedjors östligaste vikar, samt att det därför vore önskvärdt och i järnvägens intresse, att de redan nu befintliga ångbåtslederna komme att förbättras, att nya sådana och däribland just nu ifrågavarande led å Storvindeln kunde komma till stånd samt att det endast genom ett kraftigt upphjälpande af de stora vattenvägarna mellan inlandsbanan och Kölen torde vara möjligt att vända den hittills på Norge inriktade handeln och samfärdseln

i gränsmarkerna åt öster och såmedelst binda befolkningens intressen vid Sverige.

Uti samma ekonomiska utredning framhålles vidare i fråga om olika ifrågasatta sträckningar inom Sorsele socken, att företräde synes böra gifvas sträckningen öfver Sorsele kyrkplats, enär banan eljest skulle afvika från sjön Storvindeln, där man kunde vänta upprättandet af en betydande ångbåtsled, *i händelse densamma komme i omedelbar kontakt med järnvägen.*

Det är sålunda enligt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens mening ställt utom allt tvifvel, att det för såväl samfärdseln inom Storvindeln dalgång som äfven för trafiken å den blifvande inlandsbanan vore af betydelse att erhålla en ångbåtsled ända fram till Sorsele med direkt anknytning till inlandsbanan. Skulle båtleden sluta vid Bräskaforsen och därifrån fortsättas af landsväg fram till Sorsele, komme däremot omlastningen och landsvägstransporten att beröfva båtleden nästan all betydelse utom för den rent lokala trafiken mellan platserna utmed Storvindelns egna stränder.

Nu är det visserligen, anmärker väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, sannt, att den ifrågavarande farleden, liksom alla andra sådana i Norrland, kan användas endast under omkring 4 å 5 månader om året, men under vintern erhållas goda vägförbindelser öfver de frusna sjöarna, och efter Bräskaforsens upprensning, hvarigenom lågvattentyterna i Storvindeln och Nedre Gautsträsket komme i nivå med hvarandra, komme Bräskaforsen ej längre att utgöra något afbrott i vintervägen öfver sjöarna ända ned till Sorsele kyrkplats och inlandsbanan.

Vägar utefter sjöarnas stränder kunna icke ersätta farleden i fråga om tyngre trafik och blifva flerfaldigt dyrare att anlägga än farleden. Eubart en landsväg från Bräskaforsen till Sorsele torde sålunda i anläggning kosta dubbelt så mycket som den nu ifrågasatta farleden. Därest denna väg byggdes endast med det enkla byggnadssätt, som är afsedt att försöksvis komma till användning för enklare vägar i Västerbottens lappmark, komme sommartiden olägenheterna af omlastningen och landsvägstransporten endast att blifva ännu större, än hvad fallet vore om vägen byggdes af normal landsvägstyp.

En upprensning af Bräskaforsen för åstadkommande af en farled genom densamma kan, säger väg- och vattenbyggnadsstyrelsen slutligen, visserligen icke undgå att beröra andra af Vindelns vattendrag beroende intressen, men då farledsupprensningen icke kan sägas medföra någon afsevärd olägenhet utan fastmera skulle i flera afseenden blifva till fördel för äfven dessa intressen, torde hinder för farledens ut-

förändring eller skäl till afstyrkande af statens erforderliga mellankomst härför icke föreligga.

*Departements-
chefen.*

Genom den af majoren Wedberg samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen verkställda utredningen synes ådagalagd, att den ifrågasatta upprensningen af Bräskaforsen icke försvårar en reglering af vattenståndet i Vindelälven. Genom upprensningen komma tvärt om, utan att ytterligare åtgärder vidtagas, de nuvarande stora vattenståndsvariationerna i älven att något minskas. Hvarken flottnings- eller vattenkraftsintresset synes därför kräva, att Bräskaforsen bibehålles.

Hvad särskildt beträffar Galigad- eller Galgatmyren invid Sorsele kyrkplats, hvars torrläggning, enligt hvad som meddelats 1910 års statsutskott, skulle omöjliggöras, i fall Nedre Gautsträsk vattenyta icke kan sänkas, framgår af utredningen, att af hela myren eller 818,5 hektar all enskild och ett ecklesiastiskt boställe tillhörig mark, tillsammans innehållande 608,5 hektar, samt 88 hektar af Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhörig mark kunna torrläggas till minst 1,2 meters djup utan hinder af högvattnet i Nedre Gautsträsk, räknadt efter 1910 års ovanliga högflojd. Af återstående Eders Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga 122 hektar utgöres en del af till odling tjänlig myr, som på grund af högvattnet ej kan torrläggas till 1,2 meters djup. Återstoden består hufvudsakligen af myräng, hvilken vanligen öfversvämmas om våren och som trots en mindre sänkning af Nedre Gautsträsk icke kan torrläggas. Under åberopande af de sålunda ådagalagda förhållandena har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit, att, äfven om jordförbättringsvärdet sättes så högt som till 100 kronor per hektar, skulle således, enär en del af myren icke är lämplig till odling, värdet af den förbättring af ifrågavarande myr, som genom farledens tillkomst möjligen skulle omintetgöras eller försvåras, åtskilligt understiga 12,000 kronor. En blifvande torrläggning af berörda myr anser jag följaktligen icke böra utgöra något hinder för farledens anordnande.

Vidkommände företagens inverkan på fisket, har genom den af fiskerintendenten gjorda undersökningen bekräftelse vunnits å riktigheten af det allmänna omdöme, som afgafs af landtbruksstyrelsen i dess utlåtande den 10 juni 1908, eller att fiskerinäring af större betydelse ej skulle komma att lida väsentligt förfång. Icke heller från fiskets synpunkt lär fördenskull böra finnas något hinder mot Bräskaforsens upprensning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har slutligen framhållit ifrågavarande farleds betydelse för inlandsbanan. Såsom inhämtas af den

karta, hvilken finnes bifogad propositionen nr 69 till innevarande års Riksdag angående anläggning af statsbana från Ströms vattudal till Ångermanälven, framgår den definitivt undersökta sträckningen för återstående delen af norra inlandsbanan förbi Sorsele kyrkplats. Därest denna sträckning, såsom är att förvänta, kommer till utförande, är det uppenbarligen af stor betydelse, att båtar, som trafikera Storvindeln, kunna genom den upprensade Bräskaforsen passera ända fram till nämnda kyrkplats och att således direkt omlastning af gods mellan fartyg och järnvägsvagn kan äga rum.

Jag anser mig alltså böra tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t förnyar sin till föregående års Riksdag gjorda framställning om beredande af medel för Bräskaforsens upprensning enligt det med alternativ I betecknade förslaget.

I händelse hvad jag går att föreslå vinner Eders Kungl. Maj:ts och Riksdagens bifall, torde jag framdeles få underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning frågan om fastställelse af plan för företaget samt om de närmare bestämmelser, som böra i afseende å arbetets utförande meddelas.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen medgifva,

att till anordnande af farled mellan Storvindeln och Nedre Gautsträsk genom upprensning af Bräskaforsen i Sorsele socken af Västerbottens län bidrag må, under villkor att Sorsele socknemän bidraga till företaget med minst 3,000 kronor och förbinda sig att för framtiden underhålla farleden, kunna lämnas från det af Riksdagen anvisade anslag till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder utan iakttagande af det för tillgodonjutande af statsbidrag från ifrågavarande anslag i allmänhet stadgade villkor, att statsbidraget icke må utgå med högre belopp än två tredjedelar af den för företaget beräknade kostnaden.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdde hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle aflåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.